

Alọdlẹndonu Nuplọnwẹ Opli Gbẹzan po Lizọnyizọn po Tọn

7-13 NOVEMBRE

**NUHỌAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYẸWHE
TỌN MẸ | 2 AHỌLU LẸ 5-6**

**“Mẹhe to Adà Mitọn mẹ Sù Hú Mẹhe to
Adà Yetọn Mẹ”**

Ifb 126 huk. 2

Awhànpa Miyónnọ Jehovah Tọn

Silianu lẹ wá Dotani to zánmẹ. To wunken-
gbe, devizọnwato Eliša tọn tọnjẹgbonu bo
mọdọ awhànpa dahọ de ko lẹdọ tódahọ lọ
pé. Obu jẹ e jì bọ e dawhá dọmọ: ‘Eliša, ete
mí na wà?’ Eliša sọ dọna ẹn dọmọ: ‘Mẹhe
to adà mítọn mẹ lẹ sù hú mẹhe to adà ye-
tọn mẹ lẹ.’ To whenenu, Jehovah hunnukun
na devizọnwato Eliša tọn bọ e mọdọ osó he
lẹdọ tódahọ lọ pé lẹpo wẹ gọ na osó lẹ po
osó-kẹkẹ miyónnọ lẹ po.

w13 15/8 30 huk. 2

Eliša Mọ Awhàn-Kẹkẹ Miyón Tọn lẹ—Hiẹ Lo?

Dile etlẹ yindọ kentọ lẹ lilẹdọ e pé to Dota-
ni, Eliša ma dibu. Etẹwutu? Na e wleawuna
yise dolido to Jehovah mẹ wutu. Mílosu tin-
do nuhudo yise mọnkọtọn tọn. Enẹwutu, mi
gbọ mí ni nọ biọ gbigbọ wiwe Jiwheyẹwhe
tọn to odẹ mẹ, na mí nido sọgan nọ do yise
po adà sinsẹn gbigbọ lọ tọn devo lẹ po hia.
—Luku 11:13; Gal. 5:22, 23.

Ifb 126 huk. 3–127 huk. 1

Awhànpa Miyónnọ Jehovah Tọn

Whenu awhànfuntọ Silia tọn lẹ tẹnpon
nado wle Eliša, e hodẹ dọmọ: ‘Jehovah,
jaale bo tónnukunna yé.’ To ajiji mẹ, awhàn-
funtọ lọ lẹ masọ yón fihe yé te ba, dile etlẹ
yindọ yé to numọ. Eliša dọna yé dọmọ: ‘E
ma yin tódahọ lọ díe. Mì hodo mì, n’na plan
mì yì dawhe he dín mì te lọ dè.’ Yé sọ hodo
Eliša kaka yì Samalia, yèdọ fihe aholu Israe-
li tọn nọ nọ.

Whenu ko fẹ whẹpo Silianu lẹ do wá yón
fihe yé te. Aholu Israeli tọn kanse Eliša
dọmọ: ‘Yen ni hù yé wẹ ya?’ Be Eliša yí do-
tẹnme ehe zan nado yiahosu to mẹhe ko
tẹnpon nado gbleawuna ẹn lọ lẹ go wẹ ya?
Lala. Eliša dọmọ: ‘Ma hù yé blo. Na yé nú-
dùdù, bo jo yé do na yé ni yì.’ Enẹwutu,
aholu lọ basi hùnwhe dahọ de na yé bo do
yé hlan whé.

Onú Sisosiso Gbigbọmẹ Tọn Lẹ

w05 1/8 9 huk. 2

**Nuagokun lẹ sọn Owe Aholu lẹ Awetọ
Tọn Mẹ**

**5:15, 16—Naegbọn Eliša ma kẹlọyi nuni-
na Naamani tọn?** Eliša gbẹ nunina lọ na e
yọnen dọ huhlọn Jehovah tọn wẹ wà azọn-
jiawu he hẹnazongbọna Naamani lọ, e ma
yin etọn titi gba. E na ko dẹn do nulẹnpon
etọn nado duale sọn azọn he Jiwheyẹwhe
dena ẹn mẹ. To egbehe, sinsẹn-basitọ nu-
gbo lẹ ma nọ tẹnpon nado mọ ale mẹteti
tọn yí sọn sinsẹnzon Jehovah tọn mẹ. Yé nọ
hẹn tudohomẹnamẹ Jesu tọn do ayiha mẹ
dọmọ: “Vọnu wẹ mì mọyi, vọnu wẹ mì ni
namẹ.”—Matu 10:8.

14-20 NOVEMBRE

**NUHỌAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYẸWHE
TỌN MẸ | 2 AHỌLU LẸ 7-8**

“Jehovah Wà Nue Yè Ma Donukun”

it-1-F 729 huk. 1

Eliša

Amọ, to nukọn mẹ, to whenue Bẹni-hada-
di II lẹkọwa, e ma yin mẹgbeyantọ vude
poun wẹ e dohlan Samalia, kakatimọ e doa-
whàn wá bo dosla lẹdọ tódahọ lọ. Osla dido
lọ sinyẹn sọmọ bọ e whẹ gbau aholu sẹ lin-
lin dọ nawe de dù visunnu he ewọ lọsu jì.

Ahọlu Jeholami he yin ‘visunnu Ahabi hlon-huto’ lọ tọn whlé nado hù Eliša. Amọ, e ma yinuwa sọgbẹ he whiwhle he e nọ plaplaji do whlé ehe. To whenue Jeholami po ahọlu-zonwatọ alogotọ etọn po jẹ owhé yewhegán lọ tọn gbè, e dọ dọ emi masọ do todido paali dọ Jehovah na goalona yé. Eliša hẹn ahọlu lọ kudeji dọ to wunkengbe nùdùdù na tin bo gọfla. Amọ, ahọluzonwatọ lọ vlẹ ohó etọn kò, bọ Eliša dọna ẹn dọmọ: “Hiẹ na yí nukun towe titi do mọ, ẹgba a ma na dù sọn e mẹ.” Jehovah hẹn nudidọ de nado yin sisè to osla Silianu lẹ tọn mẹ bọ yé lẹndo awhànpa daho kẹntọ he bẹ yede pli lẹ tọn de wẹ jlo na wá pé emi, enẹwutu yé jo nùdùdù he to osla lọ mẹ lẹpo do dó lehe yé te pẹẹ bo họn. To whenue ahọlu sè dọ Silianu lẹ ko họn, e de ahọluzonwatọ lọ nado sọ hòngbo Samalia tọn. Ẹgba, dile Israelivi he huẹ to hùhù lọ lẹ to wezunhọn nado yí bẹ ogblànnu he to osla lọ mẹ lẹ, yé tūnafo ahọluzonwatọ lọ ji kaka bọ e kú. E mọ nùdùdù lọ nugbo, amọ dopo tata ma jẹ onù na ẹn.—2Ah 6:24–7:20.

Onú Sisosiso Gbigbomẹ Tọn Lẹ

it-2-F 108 huk. 6

Miyóngbán

Ahọlu He Wá sọn Kúnkan Davidi Tọn mẹ Lẹ. Jehovah Jiwheyewhe ze Ahọlu Davidi do ofin Israeli tọn ji, bọ to anademẹ Jiwheyewhe tọn glọ, ewọ yin anademẹto podọ nukontọ de he yinuwa po nuyọnen po to akọta lọ nù. Enẹwutu, Davidi gán yin yiylọdọ “miyóngbán Israeli tọn.” (2Sa 21:17) To alẹnu ahọluduta tọn he Jehovah basi hẹ Davidi mẹ, E dopà dọmọ: “Ofin towe na yin hinhen lodo gligli kakadoi.” (2Sa 7:11-16) Enẹwutu, gandutọ he wá sọn hukan gandudu tọn kavi hukan whendo tọn Davidi tọn mẹ gbọn visunnu etọn Sọlomoni ji lẹ yin

“miyóngbán” de na Israeli.—1Ah 11:36; 15:4; 2Ah 8:19; 2Ot 21:7.

21-27 NOVEMBRE

NUHỌAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYEWHE TỌN MẸ | 2 AHỌLU LẸ 9-10

“Nuyiwa Adogbigbo, Gbemima po Zohunhun po Tọn De”

w11 15/11 3 huk. 2

Jehu Nọgodona Sinsẹn-Bibasi Wiwe-Şeke

Jehu mọ azọndenamẹ de yí to whenue akọta Israeli tọn tin to ninọmẹ ylankan de mẹ. Otò lọ tin to nuyiwadomeji ylankan Jezebeli, asuṣi Ahabi tọn podọ onọ ahọlu Jeholami he to gandụ lọ tọn glọ. Kakati nado nọgodona sinsẹn-bibasi Jehovah tọn, Baali sinsẹn wẹ Jezebeli ze daga, bo hù yewhegán Jiwheyewhe tọn lẹ bosọ hẹn akọta lọ flu gbọn “galilọ” po “afinyon” etọn lẹ po dali. (2 Ahọ. 9:22; 1 Ahọ. 18:4, 13) Jehovah degbe dọ whédo Ahabi tọn blebu, he bẹ Jeholami po Jezebeli po hẹn dona yin viwasudo. Jehu wẹ dona yin tontlóngbọn to gbedide enẹ hinhenşẹ mẹ.

w11 15/11 4 huk. 2-3

Jehu Nọgodona Sinsẹn-Bibasi Wiwe-Şeke

To whenue Jehu ko gbẹ nado dọ nudepoppe na wensagun awe he yin didohlan ẹn lẹ godo, e pé Ahọlu Jeholami po godononamẹto etọn Ahazia po, he yin ahọlu Juda tọn, dopodopo yetọn sọ to awhàn-kẹkẹ etọn titi mẹ. Jeholami kanse dọmọ: “Jijoho e yin, Jehu?” Jehu sọ ylangbè na ẹn dọmọ: “Jijoho tẹ, densọ mọ le galilọ Jezebeli onọ towe tọn lẹ, po afinyon etọn lẹ po yin susu sọmọ?” Gblondo lọ dobuna Jeholami bọ e jlo na honyi. Ẹgba Jehu ma dọngbàn depope! E de ogá etọn tọn, bo sọ Jeholami biọ ahun mẹ bọ ahọlu lọ jai jẹ awhàn-kẹkẹ etọn mẹ bo kú.

Dile etlẹ yindọ Ahazia tẹnpọn bo honyi, Jehu din in mọ to godo mẹ bo hù ewọ ọsọ ga.—2 Ahọ. 9:22-24, 27.

Hagbẹ whédo Ahabi tọn he dona yin hùhù bọdego todin wẹ Ahosi kanylantọ Jezebeli. Jehu gbọn jlọjẹ dali ylọ ẹ dọ “nawe mēhō-dèdò.” To whenue Jehu biọ Jezleeli mẹ, e mọ Jezebeli bọ e to odò pọn sọn fleše họn-mẹ tọn nù. Jehu sọ degbena ahóluzọnwato họn-mẹ tọn lẹ to afọdopolọji nado sisẹ Jezebeli dlan odò sọn fleše lọ nù. Podọ, Jehu dike bọ osọ etọn lẹ tūnafo gbọn nawe he hẹn Israeli blebu flu lọ ji. Enẹgodo, Jehu zindonukọn nado hù hagbẹ whédo Ahabi kanylantọ lọ tọn susu devo lẹ.—2 Ahọ. 9:30-34; 10:1-14.

w11 15/11 5 huk. 3-4

Jehu Nọgodona Sinsẹn-Bibasi Wiwe-Şeke

Nugbo wẹ dọ Jehu sọn ohùn susu dai. Etomọsọ Owe-wiwe lẹ do e hia taidi omẹ adọgboto de he hẹn Israeli jẹ mēdekan-nu sọn gandudu kọgbidinamẹtọ Jezebeli po whẹndo etọn po tọn si. Eyin nukọntọ Islæli tọn depope na tindo kọdetọn dagbe to ehe wiwà mẹ, e dona yin adọgboto, nujikudonọ podọ zohunhunọ. Wezẹhomẹ Biblu tọn de basi zẹmẹ dọmọ: “Azọn sinsinyẹn he nọ yin wiwà po vivẹnudido vonọtaun de po wẹ enẹ yin. Afọdide vlẹkẹsẹ de zize na ko gboawu-po nado sukúndona Baali sinsẹn to Israeli.”

Matin ayihaawe, e họnwun dọ ninọmẹ he Klistiani lẹ nọ pehẹ to egbehe de lẹ nọ biọ dọ yé ni do jẹhẹnu he Jehu tindo de lẹ hia. Di apajlẹ, nawẹ mí dona yinuwa gbọn eyin mí yin whiwhlepon nado tindo mahe to nuwiwa he Jehovah gblewhẹdo de mẹ? Mí dona yí adọgbigbo po zohunhun po do gbẹ ẹ dai po awuyiya po. Na nuhe dù mēdezejo mítọn na Jiwheyẹwhe, mí ma dona kẹlọyi agbàwhinwhlẹn depope sọta Jehovah.

Onú Sisosiso Gbigbọmẹ Tọn Lẹ

w11 15/11 5 huk. 6-7

Jehu Nọgodona Sinsẹn-Bibasi Wiwe-Şeke

Jehu sọgan ko lẹndọ mēdekannujẹ ahọlu-duta Israeli tọn na Juda biọ dọ ahóluduta awe lọ lẹ ni klan to sinsẹn-liho. Enẹwutu, taidi ahọlu Israeli tọn he ko jẹnukọnna ẹn lẹ, Jehu tẹnpọn nado klan Israelivi lẹ dovo gbọn sinsẹn-bibasi oyinvu tọn lọ hinhẹn gbọsi aímẹ dali. Şigba, eyin mọ wẹ, be Jehu do yise matindo hia to Jehovah mẹ, mēhe hẹn ẹn zun ahọlu.

Jehovah pà Jehu na ewọ ‘yinuwa to aliho dagbe mẹ, na e wà enẹ he yin jijlọ to nukun Jiwheyẹwhe tọn lẹ mẹ wutu.’ Şigba, “Jehu ma yí ayipipa de nado yí ayiha etọn lẹpo do zinzọnlín to osẹn OKLUNỌ tọn lẹ mẹ gba, Jiwheyẹwhe Israeli tọn.” (2 Ahọ. 10:30, 31) Eyin mí lẹnnupọndo nuhe Jehu ko wà jẹnukọn lẹpo ji, nuhe wá jọ gbọn godo lẹ paşamẹ bosọ blawu taun. Şigba mí sọgan plọnnu sọn e mẹ. Mí ma dona nọ yí nukunpẹvi do pọn haşınşan mítọn hẹ Jehovah. Mí dona nọ wleawuna nugbonọ-yinyin hlan Jiwheyẹwhe egbesọegbesọ gbọn Ohó etọn pinplọn po ayihamelínlẹnpọn deji po dali, podọ gbọn odè ahundopo tọn hihò hlan Otó olọn mẹ tọn mítọn dali. To whelọnu lo, mí gbọ mí ni yí sọwhiwe tlala do payi nado to zọnlínzin zọnmii to osẹn Jehovah tọn mẹ po ahun mítọn lẹpo po.—1 Kọl. 10:12.

AWUWIWLENA LIZONYIZON KUNNUDE-GBE TỌN

w13 15/5 8-9 huk. 3-6

Be Hiẹ Yin “Zohunhunọ Na Azọn Dagbe lẹ” Ya?

³ Isaia 9:7 dẹnálọdo nuhe gandudu Visunu Jiwheyẹwhe tọn na wadotana, bo yidogo dọmọ: “Vivẹnu OKLUNỌ awhànpa lẹ tọn tọn

na basi ehe.” Hogbe enẹlẹ zinnudo ojlo sinsinyen he Otó olon mẹ tọn míton tindo nado whẹn gbẹtovi lẹ gán ji. Apajẹ Jehovah tọn dohia hezeheze do mí dona yí zohunhun po ahun lẹpo po do wà azọn he ewọ zedo alomẹ na mí nado lá wendagbe Aholuduta lọ tọn. Eyin mí nọ yí ojlo ahundopo tọn do goalona gbẹtọ lẹ nado yọn Jiwheyewhe, be apajẹ zohunhun Jehovah tọn hodo wẹ mí te niyẹn. Enẹwutu, taidi azonwatọ hatọ Jiwheyewhe tọn lẹ, be dopodopo míton ko magbe nado nọ tindo mahe gigó to wendagbe lọ lilá mẹ sọgbe hẹ ninọmẹ míton ya?—1 Kọl. 3:9.

⁴ Mì gbọ mí ni gbadoponna apajẹ Jesu lọsu tọn. E ze apajẹ pipé zohunhun po linsinsinyen po tọn dai to lizonyizon lọ mẹ. Mahoponna nukundiosomẹ sinsinyen, ewọ yin zohunhunno to azọn yewehodido tọn mẹ kakajẹ okú awufiṣa tọn eton whenu. (Joh. 18:36, 37) To whenue ojẹ to sisẹpo na Jesu nado kú okú avosinsan tọn, e hẹn gbemima eton nado goalona mèdevo lẹ nado wá yọn Jehovah sinyẹn deji.

⁵ Di dohia, to vivonu owhe 32 W.M., Jesu na apajẹ de do dawẹ de tindo ovòtin de to vengle eton mẹ, ehe ma de sinsẹn depope tọn na owhe aton. To whenue dawẹ lọ biọ to vengle-zonwatọ eton si nado sán atin lọ liai, ewọ biọ whenu nado bẹ ogbó do ogbo na ẹn. (**Hia Luku 13:6-9.**) To ojẹ enẹ mẹ, omẹ vude poun wẹ ko lẹzun devi Jesu tọn, ehe yin sinsẹn azon yewehodido eton tọn. Sigba, dile apajẹ vengle-zonwatọ lọ tọn dohia do, Jesu hẹn zohunhun eton jideji to ojẹ kleun he pò na ẹn, yèdọ nudi osun şidopo gblamẹ, nado hẹn azon yewehodido tọn eton di to Jude po Pelea po. Azán vude jenukonna okú eton, Jesu viavi na mēhe nọ nọ otò dopolọ mẹ hẹ ẹ lẹ he “sẹ sogan bo ma yinuwa.”—Mat. 13:15; Luku 19:41.

⁶ Na mí ko sẹyi nukon taun to azán godo tọn lẹ mẹ wutu, be e ma yin nujonu wẹ e yin do mí ni dovivenu dogo to azon yewehodido tọn míton mẹ ya? (**Hia Danieli 2:41-45.**) Lẹblanulọkeyi nankọ die mí tindo nado yin Kunnudetọ Jehovah tọn lẹ! Míwlẹ kẹdẹ wẹ nọ lá lehe nuhahun gbẹtovi lẹ tọn na mọ pongbo nujonu tọn do na mèdevo lẹ. To agọ, linlinwekantọ de do do kanbiọ lọ “Naegbon nuylankan nọ jọ do gbẹtọ dagbe lẹ go?” *ma sogan mọ gblondo.* Taidi Klistiani lẹ, azongban míton wẹ podọ lẹblanulọkeyi wẹ e yin na mí nado do gblondo he Biblu na gando kanbiọ monkoton lẹ go hia mēhe jlo na dotoai lẹpo. Mí tindo whewhinwhẹn lẹpo nado “hunzo to gbigbo mẹ” dile mí to azon he Jiwheyewhe de na mí lọ hendí. (Lom. 12:11) Po dona Jiwheyewhe tọn po, zohunhun míton to azon wendagbe lọ lilá tọn mẹ sogan goalona mèdevo lẹ nado wá yọn Jehovah bosọ yiwanna ẹn.

28 NOVEMBRE–4 DÉCEMBRE

NUHOAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYEWHE TỌN MẸ | 2 AHOLU LẸ 11-12

“Yonnu Kanylantọ Podọ Nukunkennonọ de Mọ Yasanamẹ Yí”

it-1-F 217 huk. 7

Atalia

Kẹdẹdi onọ eton Jezebeli, Atalia do şoşo na asu eton Jeholami nado wà nuhe ylan to nukun Jehovah tọn mẹ to owhe şinaton he asu lọ dugán na lẹ gblamẹ. (1Ah 21:25; 2Ot 21:4-6) Podọ kẹdẹdi onọ eton, Atalia sọn ohùn homẹvonọ tọn susu dai. To whenue visunnu ylankan eton Ahazia dugán na owhe dopo bo kú, ewọ và kúnkan aholu tọn he pò lẹ, adavo Jehoasi, he gbẹ pò to pẹvi

taun bọ yewhenọ daho po asi eton he yin tanyin Jehoaşi tọn po ze whlá. Enẹgodo, Atalia yí ede do dó ahọsi na owhe şido-po, sọn nudi owhe 905 jẹ 899 J.W.M. (2Ot 22:11, 12) Visunnu eton lẹ fín onú wiwe he to ẹmpli Jehovah tọn mẹ lẹ bo yí do san-vọ hlan Baali.—2Ot 24:7.

ít-1-F 217 huk. 8

Atalia

Whenue Jehoaşi do owhe şinawe, Yewhenọ Daho Jehoiada he nọ dibusi Jiwheyewhe de e tọn sọn nugbo bo yí i do basi guduto he jẹ hẹ ofin lọ. Dile Atalia sẹ hunyanhunyan lọ, e họnwezun yí ẹmpli mẹ bọ whenue e mọ nuhe to jijọ, e dawhá dọmọ: “Sébibla! Sébibla wẹ!” Yewhenọ Daho Jehoiada degbe dọ yé ni de e tọn sọn ẹmpli lọ mẹ bo hù i to fie osọ lẹ nọ gbọn biọ họnmẹ; vla-vo ewọ wẹ yin omẹ godo tọn sọn owhé ylankan Ahabi tọn gbè. (2Ah 11:1-20; 2Ot 22:1-23:21) Lehe ohó ehele yin nugbo do: “Dopo tata to ohó Jehovah tọn he Jehovah ko dọ sọta whédo Ahabi tọn lẹ mẹ ma na nọma mọ hendi!”—2Ah 10:10, 11; 1Ah 21:20-24.

Onú Sisosiso Gbigbọmẹ Tọn Lẹ

ít-2-F 1185 huk. 7

Jehoaşi

Enẹgodo, dile e dẹnso bọ Yewhenọ Daho Jehoiada togbẹ bo nọ otọ tẹnmẹ na Jehoaşi bo nọ na ẹn ayiname, ahọlu joja lọ tindo kọdeton dagbe. E wlealo to whenue e do owhe 21. Asi awe wẹ e dá bọ yé jì visunnu po viyọnnu lẹ po na ẹn, podọ dopo to asi lọ lẹ mẹ nọ yin Jehoadani. Gbọnmọ dali, hukan whendo tọn Davidi tọn he jì Mेशia lọ dona wá gbọn, he ko dibla busẹ petepete yin hinhẹn lodo whladopo dogo.—2Ah 12:1-3; 2Ot 24:1-3; 25:1.

5-11 DÉCEMBRE

NUHỌAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYEWHE TỌN MẸ | 2 AHỌLU LẸ 13-15

“Vivẹnudido Ahundopo Tọn Nọ Hẹn Dona Wá”

w10 15/4 26 huk. 11

Be Hiẹ to Hihodo Klisti to Gigọ mẹ Ya?

¹¹ Nado basi zẹmẹ nuhewutu e do yin nu-
jọnu nado yin zohunhunọ to sinsẹnzon
Jiwheyewhe tọn mẹ tọn, mì gbọ mí ni lẹn-
nupondo nuhe jọ do Ahọlu Joaşi Israeli tọn
go jì. Na obu to didi Joaşi dọ akọta Silia
tọn na wá gbawhàn Israeli tọn wutu, e wá
Eliša dè po avi po. Yewhegán lọ dọna ẹn
nado de ogá gbọn fleşenu dohlan Silia waji
nado do awhangbigba Jehovah tọn do akọ-
ta enẹ jì hia. Ayihaawe ma tin dọ ehe dona
ko dozolanmẹna ahọlu lọ. Enẹgodo, Eliša
dọna Joaşi nado bẹ ogába eton lẹ bo yí yé
do hò aigba. Joaşi hò aigba whla atọn.
Homẹ gble Eliša taun, na aigba hihò whla
atọn kavi şidopo na ko dohia dọ Israelivi lẹ
na ‘hò Silianu lẹ kaka yé nado sudo.’ Şigba
todin, whla atọn poun wẹ Joaşi na duto Si-
lianu lẹ jì. Na Joaşi ma yinuwa po zohunhun
po wutu, e ma duto yé jì mlenmlen. (2 Ahọ.
13:14-19) Etẹwẹ mí sọgan plọn sọn kandai
enẹ mẹ? Jehovah na dona mí susugege, kiki
eyin mí yí ahundopo do wá azọn eton po
zohunhun po.

w13-F 1/11 11 huk. 5-6

“Ahosumetọ Mẹhe to Dindin In Vẹkuvẹku lẹ Tọn”

Mẹnu lẹ wẹ Jehovah nọ suahọ? Paulu dọ dọ
“mẹhe to dindin in vẹkuvẹku lẹ” wẹ. Owe
alọdłendonu tọn de na lẹdogbedevomẹto
Biblu tọn lẹ dohia dọ hogbe Glẹkigbe tọn he
yin lileđo ‘to dindin vẹkuvẹku’ ma zẹmẹdo

“nado yí dín” nude. Kakatimo, e zẹmẹdo nado wá Jiwheyewhe dè “bo basi sinsèn” hlan ẹn. Owe alọdłendonu tọn devo basi zẹmẹ do hogbe Gblẹkigbe tọn ehe yin yizan to aliho de mẹ he dohia do e nọ biọ tuklajijẹ po vivẹnudido susu po. Ehe dohia hezeheze do Jehovah nọ suahọ mẹhe yise yetọn sisẹ yé nado yí owanyi ahundopo tọn po zohunhun po do basi sinsèn hlan ẹn lẹ. —Matiu 22:37.

Nawẹ Jehovah nọ suahọ mẹhe nọ basi sinsèn hlan ẹn po nugbonọ-yinyin po lẹ gbọn? E dopà ogbẹ madopodo to Paladisi mẹ to aigba ji tọn na yé, yèdo ahosumẹ de he do obá he mẹ e nọ tlúalọ bo yiwanna yé jẹ hia. (Osọhia 21:3, 4) Etlẹ yin todin, mẹhe nọ dín Jehovah vẹkuvẹku lẹ nọ mọ dona susu yí. Gbigbo wiwe etọn po nuyọnen he tin to Ohó etọn mẹ po nọ goalọna yé nado do ayajẹ bọ gbẹzan yetọn nọ tindo zẹmẹ. —Salmu lẹ 144:15; Mati 5:3.

Onú Sisosiso Gbigbomẹ Tọn Lẹ

w05 1/8 11 huk. 3

Nuagokun lẹ sọn Owe Ahọlu lẹ Aweto Tọn Mẹ

13:20, 21—Be azọnjiawu ehe dohia do e sọgbe nado nọ gbògbéna oşio sinsènno lẹ tọn wẹ ya? Lala. Biblu ma dohia do ohú Elişa tọn lẹ yin gbégbóna pón gbede. Huhlọn Jiwheyewhe tọn wẹ hẹn azọnjiawu ehe yonbasi, dile e yin do na azọnjiawu he Elişa wà to gbẹwhenu etọn lẹpo.

AWUWIWLENA LIZONYIZON KUNNUDEGBE TON

km 8/03 1

Azọn He Nọ Fakọname

¹ Owèn Biblu tọn nọ fakọna mẹhe kẹlọyi i bo yí i do yizan mẹ to gbẹzan yetọn mẹ

lẹpo. (Ps. 19:7, 8) E nọ goalọna yé nado jẹ mēdekannu sọn nuplọnmẹ lalo lẹ po nuyiwa awugblenamẹ tọn lẹ po si bo nọ ze todido nujikudo tọn de donukọnnamẹ na sọgodo. Şigba, e mayin mẹhe to wendagbe lọ moyi lẹ kẹdẹ wẹ nọ mọaleyi sọn emẹ gba. Mēhe nọ má nugbo kọfanamẹ tọn Biblu tọn po mēdevo po lẹ nọ yin kọfana ga.—Howh. 11:25.

2 Yinyin Hinhẹn Lodo Gbọn Lizonyizon lẹ

Dali: Jesu do do mēhe na kẹlọyi zẹgẹ devi-yinyin Klistiani tọn, he bẹ azọn yewhehodido po gbẹtọ lẹ hinhenzun devi tọn po hẹn lẹ, na ‘mọ kọfanamẹ hlan alindọn yetọn lẹ.’ (Mat. 11:29) Na ewọ lọsu, kunnudide na mēdevo lẹ yin asisa mēhenlodo tọn. E taidi núdùdù na ẹn. (Joh. 4:34) To whe-nuena e do devi 70 lẹ hlan kunnudegbe, yé jaya to whenuena yé mọdo vivẹnudido yetọn lẹ tindo godonọnamẹ Jehovah tọn. —Luku 10:17.

³ To aliho dopolọ mẹ, Klistiani susu nọ mọ huhlọn yí sọn mahe he yé nọ tindo to azọn kunnudegbe tọn mẹ. Mēmeyonnu dopo dọmọ: “Lizonyizon lẹ yin kọfanamẹnu na e nọ deanana gbẹzan şie bo hẹn ẹn tindo lẹndai. Nuhahun mēdetiti tọn lẹ po kọgbidinamẹ egbesọegbesọ tọn lẹ po nọ busẹ to whenuena yẹn to mahe tindo to sinsenzon lẹ mẹ.” Lizonyizonwatọ zohunhunno devo dọmọ: “Lizonyizon lẹ . . . nọ hẹn Jehovah yin omẹ nujonu tọn na mi egbesọegbesọ bosọ nọ na mi jijọho po ayajẹ ahun mẹ tọn po jẹ obá de mẹ ehe yẹn ma sọgan mọ to nuwiwa devo depope mẹ.” Lẹblanulọkeyi nankọ die nado yin “Azọnyiwahemeto dopo hẹ Jiwheyewhe!”—1 Kọl. 3:9.

4 Zẹgẹ Klisti Tọn Bọawu: Dile etlẹ yindo Klistiani lẹ yin tudohomẹna nado “sinyenlin,” Jesu ma nọ biọ hugan nuhe mí sọgan

wà. (Luku 13:24) Na nugbo tọn, e gbọn owanyi dali basi oylo na mí nado ‘ze zẹge etọn dokọ he ẹ.’ (Mat. 11:29) Mèhe to pipehẹ ninomẹ sinsinyẹn lẹ sogan tindo nujikudo dọ sinsẹnzọn ahundoponọ yetọn, dile etlẹ whè sọ, nọ hẹn homẹ Jiwheyewhe tọn hùn tlala.—Malku 14:6-8; Kọl. 3:23.

⁵ Lehe e nọ fakọnamẹ sọ nado to sinsẹnzọn wà hlan Jiwheyewhe he nọ yọn pinpen nuhe mí to wiwà na oyín etọn wutu tọn! (Heb. 6:10) Mì gbọ mí ni nọ dovivenu to whepoponu nado nọ wà nuhe go mí pé lẹpo na ẹn.

12-18 DÉCEMBRE

NUHQAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYEWHE TỌN MẸ | 2 AHỌLU LẸ 16-17

“Homẹfa Jehovah Tọn Do Dogbó”

it-2-F 868 huk. 4

Şalmanẹseli

Gandudu Etọn Do Israeli Ji. To gandudu Ahọlu Hoşea Israeli tọn whenu (nudi 758-740 J.W.M.), Şalmanẹseli V dẹnkanna aşepipa etọn wá Palestine bọ Hoşea lẹzun memẹglọ na ẹn bo dona nọ sú takuẹ to whemewhemẹ. (2Ah 17:1-3) Amọ to nukọn mẹ, Hoşea masọ wá sú takuẹ lọ ba bo blasé he So, ahọlu Egipti tọn. (Pón SO.) Enẹwutu, Şalmanẹseli sú Hoşea do gànme bo dosla lẹdo Samalia na owhe atọn. To enẹgodo, todaho he yè do adó lẹdo ganji lọ wá jai bọ Israelivi lẹ yin bibẹ yi kanlinmọgbenu.—2Ah 17:4-6; 18:9-12; yijlẹdo Hos 7:11; Eze 23:4-10 go.

it-1-F 402 huk. 7

Kanlinmọgbenu

Whẹwhinwhẹn dopolọ wutu wẹ ahọluduta hennu ao tọn Israeli tọn he to agewaji po ahọluduta hennu awe tọn Juda tọn he to

hùwaji po do yin hinhen yi kanlinmọgbenu: yé jo sinsèn-bibasi nugbo Jehovah tọn do bo jẹ yewhe lalo lẹ sèn ji. (De 28:15, 62-68; 2Ah 17:7-18; 21:10-15) Jehovah ma ka jo yé do, e zindonukọn nado to yewhégán etọn lẹ dohlan yé bo to avase na yé, amọ yé ma dotoai. (2Ah 17:13) Depope to ahọlu ahọluduta hennu ao tọn Israeli tọn lẹ mẹ ma de sinsèn-bibasi lalo he Jeloboami ahọlu tintan ahọluduta enẹ tọn doai sẹ petepete. Ahọluduta Juda tọn he to hùwaji lọsu ma hodo avase tlolo he Jehovah na yé lẹ bo masọ plonnu sọn kanlinmọgbenu he Israeli ko yi mẹ. (Jel 3:6-10) Tòmẹnu ahọluduta awe lọ lẹ tọn wá yin bibẹ yi kanlinmọgbenu. E ma yin whla dopo wẹ ahọluduta lọ lẹ jugbọn ninomẹ kanlinmọgbenu tọn mẹ.

Onú Sisosiso Gbigbomẹ Tọn Lẹ

iy 50, apotin

Mẹnu lẹ Wẹ Samalianu lẹ Yin?

Lẹdo he nọ yin yiyloḍo Samalia tin to Jude he to hùwaji po Galili he to agewaji po şenşen. To okú Ahọlu Sọlomoni tọn godo, hennu Israeli tọn ao he to agewaji lẹ klan sọn hennu Juda po Benjamini po tọn go.

Omẹ hennu ao enẹlẹ tọn lẹ jẹ oyinvu sèn ji. Enẹwutu, to owhe 740 J.W.M., Jehovah dike bọ Asilianu lẹ gbawhàn Samalia tọn. Mębeyantọ lọ lẹ bẹ mẹhe to otò lọ mẹ susu sọyi bo bẹ męsusu wá sọn lẹdo Ahọluigba Asilia tọn devo lẹ mẹ nado wá nọ oten yetọn mẹ. Omẹ ehele he nọ sèn yewhe jonọ lẹ wlealo he Israelivi he gbọşi aigba lọ ji lẹ. Dile ojle to yiyi, omẹ lẹdo ehe tọn lẹ wleawuna sinsèn-bibasi wunmẹ de he bẹ nuyise po aşı he Osẹn Jiwheyewhe tọn ko doai dele po hẹn, taidi adàgbigbo. Etomoşo, aşı sinsèn tọn yetọn lẹ ma sogan yin yiyloḍo sinsèn nugbo. —2 Ahọlu lẹ 17:9-33; Isaia 9:9.

To azán Jesu tòn gbè, Samalianu lẹ kẹlọ-yi owe Mose tòn lẹ, amọ yé ma nọ basi sinsèn to ẹmpli mẹ to Jelusalẹm. Yẹ ko yí ẹmpli de he yin gbigbá do Osó Gelizimi ji bo ma dẹn do Sikali zan na owhe susu, podọ yé gbẹ to sinsèn basi to osó enẹ ji, etlẹ yin to whenue ẹmpli lọ ko yin gbigba-kija godo. Okẹn he to Samalianu lẹ po Ju lẹ po sẹnsẹn sọawuhia hezeheze to lizọnyi-zọn Jesu tòn whenu.—Johanu 8:48.

19-25 DÉCEMBRE

NUHỌAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYẸWHE TỌN MẸ | 2 AHỌLU LẸ 18-19

“Lehe Kẹntọ Mítọn lẹ Nọ Yangbé Mítọn Do”

w05 1/8 11 huk. 5

Nuagokun lẹ sọn Owe Ahọlu lẹ Aweto Tọn Mẹ

18:19-21, 25—Be Hẹzekia basi alẹnu hẹ Egipti wẹ ya? Lala. Lalo wẹ whẹsadokọ-name Labşakẹ tọn yin, kẹdẹdile alọsọakọn etọn dọ ‘Jehovah wẹ nagbẹ’ emi yin do. Jehovah kẹdẹ go wẹ Ahọlu nugbonọ Hẹzekia ganjẹ.

w10 15/7 13 huk. 3

“A Dibu Blo; Yẹn Na Gọlọna We”

Labşakẹ yí linlẹn oklọ tọn zan nado sọgan fọn ayihaawe dote to ahun gbẹtọ lẹ tọn mẹ. E dọmọ: “OKLUNỌ . . . ma wẹ enẹ otẹn yia-ga mẹhe tọn lẹ podọ agbà mẹhe tọn lẹ Hẹzekia ko bẹ? . . . OKLUNỌ lọ wẹ dọ hlan mi dọ, Hẹji yí aigba he ji, bo sù i do.” (2 Ahọ. 18:22, 25) Gbọnmo dali, Labşakẹ dọnnu dọ Jehovah ma na hoavùn na omẹ Etọn lẹ na E ko gblehome dọ yé go. Şigba lalodo wẹ e te. Home Jehovah tọn hùn do Hẹzekia po Juvi he lẹkọwa sinsèn-bibasi nugbo kọn lẹ po go.—2 Ahọ. 18:3-7.

w13 15/11 19 huk. 14

Mẹnu lẹ Wẹ Yin Lẹngbohọtọ Şinawe po Ahọvi Şinatọn po to Egbehe?

¹⁴ Ahọlu Asilia tọn whẹsla do Lakişi he tin to kilomẹtlu 44 do Jelusalẹm. Ahọlu lọ do afọ-zedaitọ etọn atọn hlan sọn finẹ nado dọna mẹhe tin to tódaho lọ mẹ lẹ dọ yé ni jogbe. Hoyidọtọ etọn, he tẹnme-yinkọ etọn nọ yin Labşakẹ yí ayiha wintinwintin voovo lẹ zan. E dọho to Heblugbe mẹ, bo na tuli gbẹtọ lọ lẹ nado gbẹ ahọlu yetọn dai bo litaina ahọlu Asilia tọn, bosọ gbọn oklọ dali dopa-gbe dọ emi na hẹn yé yí aigba de ji fie yé na zan gbẹzan vivomenino tọn te. (**Hia 2 Ahọlu lẹ 18:31, 32.**) Enẹgodo, Labşakẹ sọlọakọn dọ dile yẹwhe akọta lẹ tọn ma penugo nado basi hihọna sinsèn-basitọ yetọn lẹ do, Jehovah ma na penugo nado whlẹn Juvi lẹ sọn alọ ahọlu Asilia tọn mẹ. Gbọn nuyọnen dali, gbẹtọ lọ lẹ ma tẹnpon nado na gblọndo na hodidọ yedoklọmẹ tọn lọ lẹ. To egbehe, devizọnwato Jehovah tọn lẹ nọ saba yinuwa to aliho enẹ pepẹ mẹ. —**Hia 2 Ahọlu lẹ 18:35, 36.**

yb74-F 176 huk. 2

Apá 2tọ—Allemagne

E jẹna ayidego dọ to paa mẹ, ponọ SS lẹ nọ yí ayiha gigedẹ lẹ zan na mẹlẹ nido doalọ owe lọ mẹ. Yé nọ saba lilẹ panta yé to whenue yé ko doalọ owe lọ mẹ bo nọ wá do yana yé hugan whenue yé ma ko doalọ owe lọ mẹ. Karl Kirscht kọngbedopọ hẹ ehe to whenue e dọmọ: “Kunnudetọ Jehovah tọn lẹ wẹ yẹ tafu hugan to opá yasaname tọn lẹ mẹ. Yẹ lẹndọ mọwiwà na zọn bọ yé gán yin linlẹndiọna nado doalọ owe lọ mẹ. Whlasusu wẹ yé biọ to mí si nado wàmọ. Mèdelẹ yigbe bo doalọ e mẹ, amọ to suhugan whẹho lẹ tọn mẹ, yé sọ dona nọte na owhe dopo linlán whẹpo yẹ nido jo yé.

To ojle enẹ gblame, ponọ SS lẹ nọ sà n yé kò to gbangba dọ yenuwatọ podọ butọ-
nọ wẹ yé bo nọ hẹn yé gannugánnu nado
gbon memesunnu yeton lẹ nukon bo zin-
zonlin mesanko ton he yé nọ ylodọ ‘zonlin
yeyi ton’ whẹpo yè nido nagbe yé nado ton
son opà lẹ mẹ.”

Onú Sisosiso Gbigbome Ton Lẹ

it-1-F 170 huk. 3

Dodinnanu Dokunkun Ton

Di apajle, Biblu dọ dọ visunnu Sennakelibí
ahọlu Assilia ton awe, Adlameleki po Sale-
zeli po wẹ hù i, bọ Esali-hadoni visunnu
eton devo hẹ ofin ji. (2Ah 19:36, 37) Ota-
we Babiloninu lẹ ton de dọ dọ, to azán 20to
osun Tebeti ton mẹ, visunnu Sennakelibí
ton de hù i to gufinfon de whenu. Bérose,
yewhenọ Babiloni ton owhe kanweko aton-
to J.W.M. ton po Nabonidu he yin ahọlu
Babiloni ton owhe kanweko šidopotọ J.W.M.
ton po na linlin dopolọ dọ dopo to visunnu
Ahọlu Sennakelibí ton lẹ mẹ wẹ hù i nu-
gbo. Amọ, sọgbe hẹ dodinnanu agọe ton
de, Esali-hadoni, yèdọ visunnu Ahọlu Sen-
nakelibí ton he jẹ oten eton mẹ dọ hezeheze
dọ nọvisunnu emiton lẹ (mesusu) fongu bo
hù otọ yeton bo họn. To whenue Philip Bi-
berfeld to zẹmẹ basi do ehe ji, e dọmọ:
“Otanwe Babiloninu lẹ ton lẹ, Nabonidu, po
Bérose po ma dọ nugbo; kandai Biblu ton
kedẹ wẹ sọgbe. Ehe họnwun hezeheze po
nukinkan Esalihadoni ton po bọ nuhe yin
didọ gando nujijo Babiloninu-Asilianu lẹ ton
ehe go sọ sọgbe hugan nuhe owe Babilo-
ninu lẹ ton lẹ lọsu dọ. Nugbo ehe [hinhẹn
do ayiha mẹ] yin nujonu taun to whenue mí
to otanwe egbezangbe ton he ma sọgbe hẹ
nuhe kandai Biblu ton dọ lẹ gbejepon ga.”
—Owe lẹ *Universal Jewish History* (1948,
Bladopo I, weda 27)

AWUWIWLENA LIZONYIZON KUNNUDE- GBE TON

w20.11 15 huk. 14

Gboadọ—Jehovah Wẹ Aloḡotọ Towe

¹⁴ **Etewẹ mí gán wà?** Mí gán hodẹ “do ota
ahọlu lẹ ton mẹ podọ do ota mẹhe tin to
oten aṣepipa ton mẹ lẹpo ton mẹ,” to whe-
nue mí lẹhlan omẹ ehele nado basi nudide
he gán yinuwado gbẹzan Klistiani ton mí-
ton po lizonyizon míton po ji. (1 Tim. 2:1, 2,
Odò.; Neh. 1:11) Dile Klistiani owhe kan-
weko tintan whenu ton lẹ wà do, mílọsu
sogan hodẹ vekuvẹku hlan Jiwheyewhe do
memesunnu po memeyonnu míton he to
gànpamẹ lẹ po tamẹ. (**Hia Owalo lẹ 12:5;**
Heb. 13:3) Humọ, mí gán hodẹ do gán-
to-ṣótọ he nọ penukundo memesunnu po
memeyonnu míton he to gánpamẹ lẹ go po
tamẹ. Mí gán vẹ Jehovah nado yinuwa do
linlẹn omẹ enẹle ton ji, bo whàn yé nado yi-
nuwa di Juliu bo “jọmẹ” hẹ yisenọ hatọ
míton he tin to gánpamẹ lẹ.—Owalo 27:3.
Odò.

26 DÉCEMBRE–1er JANVIER

NUHỌAKUẸ LẸ SỌN OHÓ JIWHEYẸWHE TON MẸ | 2 AHỌLU LẸ 20-21

“Odẹ Zon bọ Jehovah Yí Nude Wà”

ip-1 394 huk. 23

Yise Ahọlu de Ton Yin Ahosuna

²³ To nudi ojle he mẹ Sennakelibí ṣeṣe ton-
awhàn Juda, Hẹzekia bẹ azon sinsinyẹn.
Isaia dọna ẹn dọ e na kú. (**Isaia 38:1**)
Ahọlu owhe 39-mẹvi lẹ jẹflumẹ taun. Ahun-
medunamenu eton mayin na dagbemeningo
edetiti ton kedẹ gba ṣigba na sọgodo gbẹ-
to lẹ ton ga. Jelusalẹm po Juda po tin to
owu megbeyinyan Assilianu lẹ ton mẹ. Eyin
Hẹzekia kú, menu wẹ na yin nukonto to

avùnhìho lẹ mẹ? To ojẹ enẹ mẹ, Hẹzekia ma ko tindo visunnu he na hẹ gánzinpo ji gba. Hẹzekia vẹ Jehovah to odẹ vẹkuvẹku de mẹ nado wàlẹblanu na ẹn.—**Isaia 38:2, 3.**

w17.03 21 huk. 16

Nọ Sẹn Jehovah po Ahun Pipé de Po!

¹⁶ To nukọn mẹ, Hẹzekia jẹazọn kakajẹ kúdonu. E vẹ Jehovah nado flin lehe ewọ ko zinzonlin to nukọn Etọn do. (**Hia 2 Ahọlu lẹ 20:1-3.**) Sọgbe hẹ Owe-wiwe lẹ, mí yọnen dọ mí masọ to gbẹnọ to ojẹ he mẹ mí sọgan donukun dọ Jiwheyewhe ni hẹn mí jẹgangan to azọnjiawu-liho kavi yidogona tedidi gbẹzan mítọn tọn te ba. Etomọso, dile Hẹzekia wà do, dopodopo mítọn sọgan dọna Jehovah to odẹ mẹ dọ: “N’ko yí nugbonọ-yinyin do zinzonlin to nukọn towe po ahun pipé de po.” Be a yise dọ Jehovah sọgan hẹn we dote etlẹ yin to azọnzàn ji podọ dọ ewọ jlo nado wàmọ ya?—Salm. 41:3.

g01-F 22/7 13 huk. 4

Nawẹ Odẹ Sọgan Gọlọna Mi Gbọn?

To ojẹ Biblu tọn lẹ mẹ, sunnu yisenọ dele mọ gblọndo na odẹ yetọn lẹ tlo, bọ to whedelenu, etlẹ yin to azọnjiawu-liho. Di apajẹ, to whenue Ahọlu Hẹzekia sẹ dọ okú mẹ wẹ azọn emitọn na fó do, e vẹ Jiwheyewhe dọ e ni whlẹn emi. Jiwheyewhe gblọn dọmọ: “N’ko sẹ odẹ towe. N’ko sọ mọ dasin towe lẹ. Todin, yẹn na hẹnazongbọna we.” (2 Ahọlu lẹ 20:1-6) Mojanwẹ Jiwheyewhe

whe sọ dádọ whẹho sunnu po yonnu he nọ dibusi i devo lẹ po tọn tamẹ do niyẹn. —1 Samuẹli 1:1-20; Daniẹli 10:2-12; Owalo lẹ 4:24-31; 10:1-7.

Onú Sisosiso Gbigbomẹ Tọn Lẹ

it-2-F 406 huk. 3

Nuyizan Aigba Jijlo Tọn, Nujlenu

Yẹ gán zan nuyizan ehe nado gbá ohọ de ganji kavi pọn eyin e gán nọ aimẹ dẹn. Jehovah dọ dọdai dọ “okàn nujijẹ tọn he ko yin yiyizan na Samalia” gona “nuyizan aigba-jijlo tọn he yin yiyizan na whédo Ahabi tọn” wẹ emi na yizan na Jelusalem tasinyentọ lọ. Jiwheyewhe jẹ Samalia po whédo Ahọlu Ahabi tọn po bo mọdọ waloyizan yetọn ylan kavi gbán, podọ e và yé sudo. Mọdopolọ, Jiwheyewhe na jẹ Jelusalem po gandutọ etọn lẹ po, de kanyinyan yetọn gbà bo hẹn vasudo wá tòdaho lọ ji. Nujijọ ehe lẹpo wá aimẹ to 607 J.W.M. (2Ah 21:10-13; 10:11) Yẹwhégán Isaia dọ nuhe na wá gandutọ ylankan he to Jelusalem bo nọ yigo lẹ ji, gona nuhe Jehovah dọ dọmọ: “Yẹn nasọ yí whédida dodo do basi nujlẹkàn podọ dodowiwa do basi nujlenu.” Nujinọtedo whédida dodo jọ whédida dodo tọn po dodowiwa nujonu tọn po lẹ na do mẹhe yin devizonwatọ Jiwheyewhe tọn nugbonugbo lẹ po mẹhe ma yin lẹ po hia, bo na deketọn do whlẹngán kavi vasudo mẹ.—Isa 28:14-19.

